

Guldet skapar konflikter i Peru

En av världens största guldgruvor ligger i provinsen Cajamarca i norra Peru. Svenska pensionsfonderna investerar nästan en halv miljard kronor i Newmont som driver gruvprojektet Yanacocha. Men sedan företaget kom till provinsen 1993 har konflikterna med lokalsamhällena avlöst varandra.

Provinsen Cajamarca ligger i norra Peru. Av två miljoner invånare bor en majoritet på landsbygden och ägnar sig åt jordbruk och mjölkproduktion. 65 procent av befolkningen lever i fattigdom och 31 procent i extrem fattigdom, enligt siffror från år 2007.

Yanacocha ägs av tre olika gruvföretag; Newmont Mining från USA, Buenaventura från Peru och International Financial Corporation som är en del av Världsbanken. 1993 kom Yanacocha till Cajamarca, vilket inledde en gruvboom i Peru. Yanacocha har idag koncessioner som uppgår till 25 000 hektar i Cajamarca. De svenska pensions-spararna har genom AP-fonderna investerat mer än 431 miljoner kronor i företaget.

Nelida Chilón är 26 år gammal och snart färdig advokat. Hon visar runt i den lilla byn Porcon där hennes föräldrar bor men inte längre äger någon mark.

– Min pappa sålde sin mark. Inte för att han ville, utan för att det var ett tvång, säger Nelida Chilón.

Gruvföretaget Yanacocha köpte upp land av ursprungsfolk och småjordbrukare genom en kombination av löften och hot.

Lokalbefolkningen har vittnat om hur företagsrepresentanter anlände tungt beväpnade för att försäkra sig

om att få köpa. Människorna i byn visste inte hur de skulle försvara sig.

– Därför har jag valt att studera juridik. För att vi ska kunna försvara oss, säger Nelida Chilón.

Sålde med löfte om jobb

Längre upp i bergen ligger samhället San Andres de Negritos där Avelino Portal Castrejón är ledare. Han berättar att alla i byn är emot företaget.

– Människor sålde sin mark mot löftet att de skulle få ett arbete hos gruvföretaget. Och vissa fick ett

arbete. De jobbade två eller tre månader, sen slängdes de ut, säger han.

Idag är det fyra personer som arbetar hos företaget från San Andres de Negritos, utav en befolkning på totalt 1600 personer.

Den mark som köptes upp i samhället för drygt 29 000 dollar, värderades kort därefter till 85 miljoner dollar, enligt Avelino Portal Castrejón.

I samhället San Andres Negrito startades en rättsprocess mot Yanacocha under 90-talet och män-

niskorna fick ytterligare en summa pengar utbetald. Men missnöjet har inte försvunnit för det och nya rättsprocesser har dragits igång.

I både Porcon och San Andres de Negritos har människorna sett stora förändringar i naturen. Och i ett landskap där vatten är en bristvara väcks oron när källor förorenas och när sjöar och floder torkar ut.

– Yanacocha är för oss namnet på den sjö som låg här innan. Det var den som företaget tog sitt namn ifrån. Nu finns den inte kvar längre, säger Avelino Portal Castrejón.

Vad är naturresurser för dig?

– För mig är naturresurser allt som omger oss. Det finns ju både förnybara och ickeförnybara. Bland de förnybara naturresurserna har vi till exempel skogarna och vattnet. Bland de ickeförnybara har vi sådant som olja, guld och zink.

Javier Guillas, FENOCIN, Ecuador

Sjön har torkat ut helt. Likaså har vattennivåerna i floden Porcon minskat väsentligt.

Staten skyddar gruvföretagen

Marco Arana är medgrundare av organisationen Grufides som verkar i Cajamarca. Liksom många andra menar han att den peruanska lagstiftningen snarare skyddar de stora företagen än dess egna befolkning.

– På frågan vad som är det största problemet med konflikterna i Yanacocha så säger jag den peruanska staten, säger han.

Vito Vera är advokat och har jobbat för den peruanska myndigheten Defensoria del Pueblo, ombudsman för befolkningen i Peru.

– Det finns en inställning som är kvar sedan 90-talet då Perus ekonomi låg i botten och det fanns ett desperat behov av investeringar i landet. Då stiftades lagar som starkt

favoriserade företagen. Idag är landets ekonomiska situation en helt annan, men samma inställning lever kvar hos politikerna, säger Vito Vera.

Perus före president, Alan García, framhävde ihärdigt landet som en gruvnation. Gruvministeriet har stor makt och har fått det motsägelsefulla mandatet att både arbeta för ökade investeringar och samtidigt godkänna de miljöstudier som företagen presenterar.

– Miljöstudierna är ofta på flera tusen sidor, och lägger man ner arbete på att granska dem är det lätt att upptäcka att de har klippt och klistrat från andra studier. Vi har upptäckt helt uppenbara fel i miljöstudierna från gruvföretagen, säger Jorge Camacho på Grufides.

Guld för spekulation

Trots att guld sällan har någon praktisk användning är efterfrågan stor på världsmarknaden. De

senaste tjugo åren har det skett en närmast osannolik prisstigning på grund av den instabila penningmarknaden. Dollar och euro ses inte som säkra investeringar och de asiatiska tillväxtekonomierna köper in guld som valutareserv. Bara för tio år sedan användes 84 procent av all världens guld till smycken. År 2009 låg andelen på 51 procent. Andelen guld som används till investeringar har under samma tidsperiod stigit med 34 procentenheter. Det har blivit lönsamt att spekulera i guld.

– Om guldet ska ligga i ett valv, kan det inte lika gärna ligga kvar under marken istället? undrar Marco Arana.

För företaget Yanacocha är dock guldutvinningen en lönsam affär och man hoppas kunna påbörja nya projekt. Berget Cerro Qulish står i tur på listan, då det finns stora guldfyndigheter där. Planerna på exploatering har dock väckt stora protester, både från stadsbor som

är rädda för att vattnet ska förorenas, och från ursprungsfolk som ser Cerro Qulish som en bergsgud.

Berget är avskärmat med stängsel, runtom driver företaget sin verksamhet och det är full rusningstrafik. Nelida står vid floden Porcon, där vattnet porlar, med vattenvåver långt under den vanliga. Hon sneglar upp mot det stora berget vid horisonten och berättar att hon ibland smyger sig dit tidigt innan gryningen.

– Klockan tre på morgonen väcker jag min pappa och vi smyger oss under stängslet och upp till Cerro Qulish. Där lyssnar vi på berget och vattnet. För mig är berget heligt och jag fylls av ett lugn när jag kommer hit. När Yanacochas trafik sätter igång klockan fem på morgonen är vi hemma igen, berättar hon.

Text och foto: Kim Moberger